

технологіями, збільшення обсягу даних на сайті установи тощо);

4) створення автоматизованих віртуальних лабораторних практикумів віддаленого доступу з використанням як локальної мережі освітнього закладу, так і глобальної мережі Інтернет; математичні моделі та прикладні програми навчального призначення, призначені для автоматизації трудомістких розрахунків, оптимізації, дослідження властивостей об'єктів і процесів на комп'ютерних моделях; тренажери, імітаційні системи, віртуальні середовища, забезпечувати їх ефективне використання в навчальному процесі;

5) продовжувати роботу з розвитку системи експертизи якості створюваних електронних освітніх ресурсів та оцінки ефективності застосування комп'ютерних технологій загалом;

6) створювати спільні (виробничі, міжвузівські, регіональні, міжнародні) центри та лабораторії щодо впровадження інформаційних технологій у різні предметно-орієнтовані сфери діяльності та розроблення інтегрованих науково-освітніх проектів;

7) проводити дослідження з оцінювання впливу застосування ІКТ, засобів мультимедійних технологій, що використовуються під час розроблення комплексів навчально-методичних матеріалів, на ефективність навчання і вплив означених засобів і технологій на розвиток особистості учня.

У статті виокремлено тільки першочергові, напрямки роботи щодо забезпечення науково-обгрунтованого й ефективного використання інформаційних та комунікаційних технологій в освіті. Відзначимо, що необхідність пошуку й розвитку нових технологій навчання – процес безперервний і зумовлений не лише соціальними потребами розвитку особистості в сучасному інформаційному суспільстві, але потребами реорганізації системи освіти і, як наслідок, розвитку країни загалом.

УДК 378.633:377.1

Руслан Кубанов

УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Кубанов Р. А. Удосконалення якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної системи навчання.

У статті розглянуто різні можливості щодо удосконалення якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної системи навчання. Визначено сутність поняття «якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей». Окреслено головні елементи змісту кредитно-модульної організації навчання з метою подальшого використання у практичній діяльності викладача вищої школи.

Ключові слова: студенти, професійна підготовка, кредитно-модульна система навчання, якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Кубанов Р. А. Усовершенствование качества профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей в условиях кредитно-модульной системы обучения.

В статье рассматриваются различные подходы относительно усовершенствования качества профессиональной подготовки будущих специалистов

экономических специальностей в условиях кредитно-модульной системы обучения. Анализируется сущность понятия «качество профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей». Обозначены главные элементы кредитно-модульной организации обучения с целью дальнейшего использования в практической деятельности преподавателя высшей школы.

Ключевые слова: студенты, профессиональная подготовка, кредитно-модульная система обучения, качество профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей.

Kubanov R. A. An improvement of quality of professional preparation of future specialists of economic specialties is in the conditions of the credit-module departmental teaching.

This paper discusses various approaches regarding the improvement of the quality of professional training of future specialists of economic specialties in terms of credit-modular system. Analyzes the essence of the concept of «quality of training future specialists of economic specialties». Designated the main elements of credit-modular organization of training for future use in the practice of a high school teacher.

Key words: students, training, credit-modular system of training, quality of training future specialists of economic specialties.

Розвиток суспільства на зламі століть зумовлює глибокі зміни в усіх галузях життя, які визначають як перехід до інформаційного суспільства. Основу економіки становлять нематеріальні товари й послуги, а знання і вміння набувають першочергового значення. У такому суспільстві люди самі несуть відповідальність за свій успіх, вони повинні стати активними громадянами. Темпи змін, що відбуваються, вимагають постійного поповнення знань, підвищення професійної кваліфікації індивідуума.

На жаль, сучасна система професійної підготовки не забезпечує належної готовності випускників до практичної діяльності. Молодий фахівець-економіст, який отримав основний багаж знань після закінчення навчального закладу, потребує немало часу задля адаптації до умов професійної діяльності на конкретному місці.

Особливості економічної освіти досліджували О. Желавський, Н. Лозинська і К. Беркита, упровадження кредитно-модульної системи в освітній процес ВНЗ вивчали О. Васюк і В. Кустов, О. Желавський, Т. Козарь, В. Одинцова і О. Рошупкіна, М. Савелова, Н. Сергієнко, Н. Стяглик, теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців розробляли А. Адольф і І. Степанова, Н. Лук'яченко і Г. Ларичева, Т. Хоруженко. Проте проблема покращення якості професійної підготовки студентів-економістів є малодосліджуваною, тому дуже актуальною.

Мета статті – визначити можливості удосконалення якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Науковці Н. Лозинська і К. Беркита вважають: «Вища школа має готувати фахівців так, щоб вони мали певний теоретичний фундамент, на базі якого протягом усього життя поповнювали б здобуті знання» [1, с. 234]. Для економістів це особливо важливо, оскільки законодавство постійно змінюється. Хоча університет надає найновіші знання студентам 1–2-го курсів, на 5-му курсі ця інформація потребує оновлення. Тому нині необхідно не просто надати студентові певний обсяг знань, а передусім навчити його методології професійної діяльності, методів самоосвіти в

майбутньому. Отже, завданням університету є не тільки надання студентам системи знань, умінь та навичок, але й забезпечення розвитку особистості кожного студента. Процеси навчання і становлення особистості нероздільні, вони повинні бути послідовними і безперервними, щоб забезпечити здатність до управлінської та підприємницької діяльності, оновлення знань, підтримування рівня кваліфікації, налагодження ділових контактів, індивідуальної і колективної творчості, володіння психотехнікою саморегуляції в напружених ситуаціях. Досягнення зазначеного завдання можливе, якщо у вищому навчальному закладі буде забезпечено якість професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей.

Уважаємо за необхідне підкреслити, що під якість професійної підготовки майбутнього фахівця в спеціальній літературі розуміється *глибоке засвоєння спеціально відібраного, структурованого теоретичного матеріалу з основ спеціальності для набуття студентами професійних умінь і навичок та формування необхідних особистісних професійних якостей у ході спеціально організованого, професійно спрямованого навчального процесу*. Це створює передумови для реалізації особистісного потенціалу студентів за будь-яких обставин і в будь-який час.

У 2006/07 н. р. у ВНЗ України III–IV рівнів акредитації на всіх програмах підготовки фахівців першого (бакалаврат) і другого (магістратура) циклів запроваджено Європейську кредитно-трансферну систему (ECTS). Це надає змогу здійснювати трансфер (переведення) студентів з одного ВНЗ в інший (ураховуючи й зарубіжні ВНЗ) та накопичувати студентами кредити ECTS, які визнаватимуться за подальшого навчання в будь-якому європейському ВНЗ [2, с. 97].

Упровадження кредитно-модульної системи є важливим чинником для стимулювання ефективної роботи викладача і студента, збільшення часу їх безпосереднього індивідуального спілкування у процесі навчання. Кредитно-модульна організація навчання вимагає серйозної, аналітико-логічної роботи над змістовим наповненням, структуруванням її як системи. Складниками кредитно-модульної системи є: розподіл навчального матеріалу на модулі, забезпечення навчального процесу всіма необхідними методичними матеріалами, організація самостійної роботи студентів, проведення консультацій, перевірка якості засвоєння матеріалу кожного модуля та використання бально-рейтингової системи оцінювання засвоєних студентами навчальних дисциплін тощо. Розглянемо визначені складники більш докладно.

Під час організації навчального процесу за кредитно-модульною системою значно зменшується кількість аудиторних годин, акцент робиться на самостійній роботі студента. Отже, основним ефективним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу, відповідно до принципів організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи, є самостійна робота. Тому мета оновленої системи вищої освіти полягає в навчанні студента працювати самостійно і в подальшому постійно вдосконалювати професійні знання, вміти застосовувати їх на практиці [3, с. 24]. На думку О. Желавського, самостійну роботу студентів потрібно розглядати як специфічну пізнавальну діяльність, яку паралельно з іншими формами організації навчального процесу здійснюють самі студенти за запропонованою викладачем або власне розробленою програмою задля поглиблення та доповнення її аудиторного аналогу [4, с. 17]. Це особливо є актуальним для економічних дисциплін, тому що саме вони є фундаментом задля одержання якісних знань студентами-економістами, необхідних для посильної участі молодих спеціалістів у розбудові господарської системи. Зробити це молоді фахівці зможуть за умови належного

відтворення та вмілого застосування набутих знань, максимального використання свого творчого потенціалу. Важливість правильної організації самостійної роботи визначається ще й тим, що вона займає відповідно до навчальних планів підготовки спеціалістів економічного спрямування близько 35% загального бюджету студентського навчального часу, і тому викладачі ВНЗ повинні орієнтувати студента-першокурсника саме на самостійне навчання.

Отже, проблема примноження знань студентів тісно пов'язана з організацією та керівництвом їхньою самостійною роботою як однією з найважливіших форм їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Під час організації й управління цією формою навчально-пізнавальної діяльності як під час аудиторних занять, так і в позааудиторний час важливо передбачити її спрямування не тільки на самостійне виконання студентами певних завдань, але одночасно і на створення та реалізацію власне самостійної діяльності щодо оволодіння методологією економічного пізнання у процесі розв'язання як навчальних, так і професійно-орієнтованих проблем.

Інший вид викладацької діяльності в умовах кредитно-модульної системи – це консультації, які проводяться задля підвищення ефективності навчання, подолання труднощів під час вивчення окремого модуля, узгодження матеріалу з іншими навчальними дисциплінами, підготовки до контрольної перевірки знань тощо. Місце консультації в навчальному процесі визначається якістю засвоєння навчальної програми студентами. Разом з тим, консультація – це не тільки засіб компенсації недоробок, а й складник процесу навчання, органічно пов'язана з вивченням нового матеріалу.

За дослідженням Н. Стяглик [5], зважаючи на свою сутність та призначення, консультації можуть приймати доволі різноманітні форми: очна – заочна – дистанційна; екстрена – короткострокова – довгострокова (залежно від навчального предмета, тематики та змісту питання, що виникли в студентів у процесі навчання); індивідуальна – групова (залежно від кількості студентів). [5, с. 396]. Слід підкреслити, що в умовах кредитно-модульного навчання кожен модуль, як головний елемент навчальної програми, характеризується завершеністю й відносною самостійністю. Сукупність таких модулів становить єдине ціле під час розкриття навчальної теми чи всієї навчальної дисципліни. Проведення консультацій під час або після завершення модуля сприяє віднайденню місця отриманої інформації в загальній системі знань.

Важливим завданням є також визначення видів і форм контролю. Здійснюється не лише поточний і підсумковий контроль знань (залік або екзамен), а й проміжний – за модулями. Якщо студент недостатньо оволодів дисципліною на певному етапі, він може повернутися до опанованого ним навчального матеріалу чи продовжувати вивчення наступного. Студенти, які за результатами модульних та поточних контролів набрали з конкретних навчальних дисциплін не менше від установленої мінімальної кількості балів, атестуються з цих дисциплін. Їм виставляється державна семестрова оцінка [3, с. 25]. Перехід на навчання в умовах кредитно-модульної системи актуалізував такий вид контролю, як тести. Тестування дозволяє об'єктивно оцінювати рівень знань, навичок і вмінь, а також їх можна рівною мірою використовувати для поточного і підсумкового контролю. Позитивним чинником кредитно-модульного підходу є рейтингова система оцінювання знань студентів, сутність якої полягає в тому, що студент виконує всі види навчальних робіт у межах залікової одиниці, на основі чого виводиться підсумкова оцінка. Є помилковим урахування лише результатів підсумкового контролю.

Проблемним питанням донині залишається частка поточного оцінювання в загальному підсумковому оцінюванні. У вищих навчальних закладах ця проблема розв'язується по-різному. Ми вважаємо, що в умовах 100-бальної системи оцінювання максимальна кількість балів, яку студент може отримати на іспиті, якщо складатиме його, повинна дорівнювати 30 балів, оскільки більшу частину балів студент повинен «заробити» протягом семестру. Наприкінці кожного семестру по спеціальностях і курсах обов'язково проводиться рейтинг студентів і визначається місце й успіхи кожного за семестр. Обов'язковим є те, що студенти вже на початку семестру проінформовані про зміст навчального матеріалу, якими будуть критерії оцінювання їхніх знань, кількість балів, які визначають можливість отримати під час поточних та підсумкових контрольних заходів.

Задля ефективного функціонування кредитно-модульної системи необхідно здійснювати пошук нових форм і методів навчання, запроваджувати інноваційні технології, вдосконалювати процес контролю й оцінювання знань, умінь та навичок з метою підвищення якості професійної освіти. Зокрема, результати вивчення сучасних досліджень дозволяють запропонувати комплекс практичних заходів, перетворення яких в практику вищої економічної освіти сприятиме підвищенню ефективності професійної підготовки студентів ВНЗ у сучасних умовах. Ці рекомендації охоплюють такі пропозиції: підвищити вимоги до процесу професійної підготовки майбутніх економістів, що дає можливість реалізовувати сучасні моделі, алгоритми і технології управління; змінити основну частину освітньо-професійних програм підготовки студентів напряму підготовки «Економіка та підприємництво», суттєво зменшивши кількість навчальних дисциплін та одночасно збільшивши їх обсяг, а також кількість аудиторних занять, особливо практичних і лабораторних; здійснювати науково-методичне забезпечення навчального процесу, проводити наукові дослідження, пов'язані з оптимізацією умов і підвищенням якості навчальної роботи; розвивати мотивацію студентів до професійної підготовки як майбутніх фахівців з економіки;

Отже, використання кредитно-модульної системи навчання сприяє інтенсифікації навчального процесу, конкретизує і систематизує засвоєння навчального матеріалу, сприяє найбільш раціональній і ефективній реалізації самостійної роботи, забезпечує високу якість ступеневої освіти майбутніх конкурентоспроможних фахівців для економіки України. Водночас модульна організація зумовлює реорганізацію всього навчального процесу, зумовлює необхідність розроблення нових і модернізації сучасних методів навчання, способів організації і форм проведення навчальної роботи з студентами. До особливостей кредитно-модульного навчання можна віднести логічне структурування змісту навчального матеріалу та подання його в модулях; створення модульної програми та визначення послідовності вивчення модулів; об'єктивну систему оцінювання, яка уможливіє оперативний контроль за навчальним процесом та його коригування; варіативність навчання, (вироблення кожним студентом власної лінії навчання); максимальну адаптацію навчального процесу до індивідуальних особливостей кожного студента. Підкреслимо, що запропонований комплекс практичних заходів, перетворення яких на практику вищої економічної освіти сприятиме підвищенню ефективності професійної підготовки студентів ВНЗ у сучасних умовах розвитку суспільства. У подальших дослідженнях буде описано систему оцінювання якості професійної підготовки студентів економічних спеціальностей в умовах багатоступеневої вищої освіти.

Література

1. Лозинська Н. Організація професійного навчання студентів фінансово-економічного профілю / Н. Лозинська, К. Беркита // Вісник Львівського університету : зб. наук. пр. Серія : Педагогічна, 2005. – Вип. 19. – Ч. 2. – С. 233–240. **2. Козарь Т. П.** Розвиток системи освіти України на ринку міжнародних освітніх послуг / Т. П. Козарь // Держава та регіони : науково-виробничий журнал. Сер. : Державне управління. – Запоріжжя, 2009. – № 2. – С. 95–99. **3. Васюк О.** Організація кредитно-модульної системи навчання у вищій школі / О. Васюк, В. Кустов // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 9. – С. 24–25. **4. Желавський О. Б.** Структуризація і генералізація математичних понять в умовах кредитно-модульної системи навчання студентів-економістів / О. Б. Желавський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Сер. : Педагогіка і психологія, 2007. – № 20. – С. 13–20. **5. Стяглик Н. І.** Консультування студентів в умовах різних технологій навчання / Н. І. Стяглик // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класичний приватний ун-т; [голова ради Монаєнко А. О.; редкол. : Сушенко Т. І. (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2011. – Вип. 17. – С. 392–397.

УДК 334.012.23

Віктор Мадзігон

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У ПРОЦЕСІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ

Мадзігон В. В. Економічна сутність розвитку малого підприємництва у процесі безперервної економічної освіти.

У статті розкривається питання підготовки учнівської та студентської молоді до підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки у системі освіти, що відповідає Болонському процесу якості, Національному класифікатору України щодо професій і посад із розвитком нових видів економічної діяльності й технологій виконання робіт відповідної кваліфікації із набутими професійними фаховими вміннями й навичками.

Ключові слова: підприємець, освіта, ринок, професія, бізнес, економіка, маркетинг, менеджмент, власність, технологія.

Мадзігон В. В. Экономическая суть развития малого предпринимательства в процессе непрерывного экономического образования.

В статье раскрывается вопрос подготовки ученической и студенческой молодежи к предпринимательской деятельности в условиях рыночной экономики в системе образования, которая соответствует Болонскому процессу качества, Национальному классификатору Украины по профессиям и должностям с развитием новых видов экономической деятельности и технологиям выполнения работ соответствующей квалификации с приобретёнными профессиональными специальными умениями и навыками.

Ключевые слова: предприниматель, образование, рынок, профессия, бизнес, экономика, маркетинг, менеджмент, собственность, технология.

Madzigon V. V. Economic nature of small business in continuous economic education.

The article is devoted to the preparation of pupils and students to entrepreneurship in